

ATELIER

36
(3x3)x4

(drie kunstenaars x drie ondernemers) x vier ontmoetingen

ATELIER

VOORJAAR 2008

Yves Coussement
Kris Verdonck
Eric Joris

Dirk Ghekiere (dZine)
Hans Vermandere (Indie Group)
Jo Versavel (Traficon)

36

(3x3)x4

(drie kunstenaars x drie ondernemers) x vier ontmoetingen

TEKST: Delphine Hesters

**KUNSTEN
CENTRUM**BUDA
KORTRIJK

1. INLEIDING

ATELIER 36
(3x3)x4

PROJECT

Atelier 36 werd gecreëerd in een verbond tussen *Arteconomy*, kunstencentrum BUDA en *Domotic.Lounge/Elektromat* als een platform voor ontmoeting tussen kunstenaars en ondernemers. Het platform wil het gesprek op gang brengen tussen kunstenaars en ondernemers, zoeken naar verbindingen van waaruit gemeenschappelijke projecten kunnen worden opgezet en zo bijdragen tot vernieuwend(e) werk(processen) in de bedrijfswereld en in de kunstensector.

Atelier 36 is een waar *Arteconomy*-project: het zoekt naar verbindingen tussen kunst en economie; naar de mogelijke betekenissen die de kennismaking, ontmoeting en samenwerking tussen de deelnemers uit de twee werelden kunnen krijgen - voor de praktijk van de betrokkenen, maar in een uitdagende feedbackloop ook voor ons begrijpen van 'de kunst' en 'de economie' zelf.

Zonder een absoluut geloof in de *mogelijkheid* tot verbinding geen *Arteconomy* en geen *Atelier 36*. Dit is geen vanzelfsprekendheid. De waarden binnen de kunst en economie worden vaak als tegenpolen beschouwd en de kunstwereld en het bedrijfsleven botsen niet zelden op wederzijds wantrouwen. Winstbejag en efficiëntie zijn taboe in de kunsten en de onplanbaarheid en nutteloosheid van de kunst irriteren het bedrijfsleven. Een vergelijking tussen beide leefwerelden volstaat echter niet met dergelijke clichématige polarisering. In de eerste plaats maken verschillen de mogelijkheid tot dialoog niet ongedaan. Net vanuit een complementariteit hebben beide werelden elkaar heel wat te bieden. Bovendien delen de kunst- en economische wereld ook een aantal kenmerken waaruit stevige allianties kunnen voortspuiten.

De mogelijkheidsvoorwaarden voor de vruchtbare ontmoetingen tussen kunstenaars en ondernemers waarop *Arteconomy* en partners inzetten zijn *creativiteit* en het *individu*. Innovatie en creativiteit zijn zowel voor de kunstwereld als voor ondernemingen de stuwende krachten achter de voor(ui)tgang van de praktijk. Eén van de mogelijkheidsvoorwaarden én doelen van het project is het verbinden van de veranderingsgerichtheid van de partners rond de tafel. Als *Atelier 36* de katalysator is van de verbinding, zijn de grondstoffen mensen, individuen: de kunstenaars en de ondernemers. Wie instapt in *Atelier 36* beslist om zijn of haar eigen nieuwsgierigheid aan te scherpen en toont durf; de durf om de eigen fascinaties, vragen, passies en onzekerheden in de waagschaal te leggen en te vermengen met die van de tafelgenoten. In gesprekken en brainstormen over de werkwijzen en organisatie, producten en processen, visies en doelstellingen van de deelnemers vindt de ontwikkeling van de mens als kunstenaar en/of ondernemer plaats.

Atelier 36 is een korte termijn project met een lange termijn optie. Het zou een eerste in een reeks van meerdere moeten worden. Idealiter krijgt het platform op termijn de vorm van een netwerk tussen de industriële en de artistieke wereld waardoor spontane en snelle koppelingen gemaakt kunnen worden wanneer daar nood aan is.

De bestemming van *Atelier 36* is niet de samenwerking tussen de samengebrachte koppels ondernemers en kunstenaars *an sich*, laat staan de concrete projecten die er mogelijk uit zullen voortvloeien. De essentie van het project is de ruimte tot ontmoeting. Daarom zijn er geen concrete spelregels, maar wel enkele centrale waarden die de *common ground* voor die ontmoeting moeten scheppen: engagement voor het gehele project; gaan voor wat je ziel raakt; het plezier van de ontmoeting bewaren; generositeit van beide werelden en alle deelnemers ten aanzien van elkaar; hanteren van 'mislukken' als een creatief gegeven.

Atelier 36 staat voor 3 x 3 x 4. 'Maal' en geen 'plus'. Het is geen simpele optelsom van individuen, maar de creatie van iets nieuws, iets méér dat tussen en door de kunstenaars en ondernemers tot stand komt.

Atelier 36 is zorgvuldig geënceneerde potentie en spontaneïteit.

HISTORIEK EN ORGANISERENDE PARTNERS

De man die de aanzet gaf voor *Atelier 36* heet Stef Vande Meulebroucke. Deze bedrijfsleider van *Domotic.Lounge/Elektromat* is als bestuurder van o.a. het vroegere *Limelight* en *Dans in Kortrijk* en vandaag *kunstencentrum BUDA* al een twintigtal jaar betrokken bij kunstenorganisaties in de regio Kortrijk. Via zijn deelname aan het seminarie van *Arteconomy* (zie onder) kreeg hij de kans om de koppeling te maken tussen het werk in zijn onderneming en zijn interesse in de kunsten. Samen met theatermaker Sophie De Somere en Michelle Adriaense creëerde hij *Domotic.lab*: een als ouderwetse huiskamer ingerichte cocon, waarin bezoekers kennis maken met een actrice/grootmoedertje en aan den lijve kunnen ondervinden hoe domotica geïntegreerd kan worden in het dagelijks leven. Domotica op zijn best is geen kille of blitse technologie, maar staat ten dienste van menselijke behoeften; dat was de boodschap. Dit bijzonder boeiende project werd voor het eerst voorgesteld op de beurs *Architect@work* in Xpo Kortrijk op 10 en 11 mei 2007. Het vormt één van de zeven 'pilotprojecten' van *Arteconomy* met concrete samenwerking tussen kunstenaars en ondernemers.

Stef Vande Meulebroucke wil wat het seminarie en zijn ervaring met *Domotic.Lab* hem hebben bijgebracht niet verloren laten gaan en andere bedrijfsleiders uit de regio Zuid- en Midden-West-Vlaanderen inspireren tot samenwerkingen met kunstenaars. Hij droomt zelfs van een instituut voor *Innovatie door Duurzame Integratie van Kunsten en Ondernemers*, of IDIKO. *Atelier 36* is hiervan misschien het startpunt.

Domotic.Lounge/Elektromat leverde de nodige financiële middelen om *Atelier 36* mogelijk te maken. *Arteconomy* en *kunstencentrum BUDA* stonden in voor het uitwerken van het concept, de selectie van de deelnemers en de praktische organisatie.

DOMOTIC.LOUNGE / ELEKTROMAT

www.domotic-lounge.be

Domotic.Lounge/Elektromat is al meer dan tien jaar de specialist van de huidige Europese standaard in domotica: KNX. De onderneming werkt in duurzame partnerships samen met ontwerpers en aannemers om de steeds complexere technische systemen in een woning zo eenvoudig, comfortabel en energiebewust mogelijk te integreren. Domotica is hier geen 'overbodig extraatje', maar een essentieel onderdeel van een hedendaags en dynamisch ontwerp. *Domotic.Lounge/Elektromat* ziet zichzelf niet als innovator, maar als integrator. "Innovatie is ten dode opgeschreven als mensen ze niet willen zien in een breder perspectief. Het gaat er niet alleen om even buiten de lijnen te kijken, te analyseren, te refereren aan andere evoluties binnen de eigen sector of in andere economische sectoren. De innovatie moet voor een algemene maatschappelijke integratie zorgen, met een toetsing via alle mogelijke verwante begrippen, zoals duurzaamheid, ethiek, pedagogiek, ontwikkeling, antropologie, ecologie," schrijft ondernemer Stef Vande Meulebroucke in het boek *Kunstenaars & Ondernemers. Een nieuwe relatie*, een uitgave van Lannoo Campus en *Arteconomy*.

www.arteconomy.be

ARTECONOMY VZW

Arteconomy vzw onderzoekt de verbinding tussen kunst en economie, tussen de kunstwereld en het bedrijfsleven. *Arteconomy* is een experimenteerruimte voor kunstenaars en bedrijven die samen projecten willen opzetten of onderzoek doen over de verbinding tussen kunst en economie. Momenteel lopen zeven projecten in zeven bedrijven waarin de samenwerking tussen kunstenaars en ondernemers of bedrijfsmedewerkers daadwerkelijk gerealiseerd wordt. Eind 2007 werd daarover een studie van de *Vlerick Managementschool* voorgesteld. Een ander markant wapenfeit van *Arteconomy* was een twee jaar durend seminarie waarin bedrijfsleiders over de relatie tussen kunst en economie nadachten en discussieerden, samen met en aan de hand van enkele prominente denkers binnen de Vlaamse kunsten. Marc Ruyters schreef op basis daarvan het boek *Kunstenaars & Ondernemers, een nieuwe relatie* (uitgegeven door Lannoo Campus).

www.budakortrijk.be

KUNSTENCENTRUM BUDA

Kunstencentrum BUDA is in 2005 ontstaan uit kunstencentrum *Limelight*, danswerkplaats *Dans in Kortrijk* en festival voor beeldcultuur *Beeldenstorm*. *Kunstencentrum BUDA* is een werkplek voor kunstenaars, een festivalorganisator en een filmhuis, gevestigd op het Buda kunsteneiland in Kortrijk. Het biedt dagelijks werkruimte aan nationale en internationale kunstenaars - zowel theatermakers, beeldend kunstenaars, choreografen als mediakunstenaars - en realiseert zo'n veertig residenties van kunstenaars en kunstenaars-collectieven per jaar. De residentiekunstenaars presenteren hun werk aan het publiek tijdens vijf festivals doorheen het jaar: drie maal *Fresh* (voorjaar), *Kortrijk Congé* (half juli) en *Next* - voorheen *BudaFest* - (najaar). Dagelijks vertoont *kunstencentrum BUDA* minstens drie films in de Budascoop. Daarnaast organiseert het regelmatig bijzondere filmprojecten die thematisch inhaken op de podiumwerking of gericht zijn op specifieke doelgroepen, zoals kinderen, jongeren en senioren. *Kunstencentrum BUDA* is samen met *Designregio Kortrijk* ook initiatiefnemer van *BUDA LIBRE*, een succesvol maandelijks café voor één nacht voor iedereen die in Zuid-West-Vlaanderen op een creatieve en ondernemende manier aan de slag is.

VERLOOP

Voor de eerste *Atelier 36* hebben *Arteconomy*, *kunstencentrum BUDA* en *Domotic.Lounge* drie kunstenaars en drie ondernemers samengebracht die werken binnen *multimedia*. 'Multimedia' verwijst in dit geval in de eerste plaats naar de technologisch geavanceerde materie waarmee en waaraan de deelnemers werken - video, audio, digits, internet, games, software, etc. Gezien het relatief beperkte opzet van het project - vier ontmoetingen - moest deze gemeenschappelijke factor de verstandhouding tussen de deelnemers faciliteren.

Yves Coussement, Kris Verdonck en Eric Joris waren de kunstenaars. Jo Versavel (*Traficon*), Hans Vermandere (*Indie Group*) en Dirk Ghekiere (*dZine*) de ondernemers.

De vier bijeenkomsten werden als volgt gepland. Bij de eerste ontmoeting op 23 januari 2008 werd geopend met een inleiding over *Atelier 36*, *Arteconomy* en *kunstencentrum BUDA*, waarna Yves Coussement en Jo Versavel elk zichzelf en hun werk of bedrijf voorstelden. Tijdens de tweede sessie, op 13 februari 2008 presenteerden zowel Kris Verdonck en Hans Vermandere als Eric Joris en Dirk Ghekiere. Na elk blok van presentaties van telkens één

kunstenaars en één ondernemer, was er ruimte voor een brainstorm over het gepresenteerde. Voor de derde ontmoeting werd voorzien dat drie duo's van telkens een ondernemer en een kunstenaar meer intens met elkaar in dialoog zouden gaan om te komen tot een mogelijk concept van samenwerking. Na de ruime voorstellingsronde werd aan het eind van sessie twee daarom aan de participanten gevraagd met wie ze het liefst een duo zouden vormen om het vervolg van *Atelier 36* verder te zetten. *Arteconomy* en *kunstencentrum BUDA* zorgden voor de uiteindelijke matching. Op dinsdag 19 februari werden de één-op-één-gesprekken gepland en een eerste voorstelling van een mogelijk samenwerkingstraject per duo. Op 4 maart, de dag van de vierde en laatste bijeenkomst werden de samenwerkingstrajecten verder uitgewerkt en voorgesteld aan het collectief. Aan het eind van deze sessie werd tot slot een evaluatie voorzien.

OPZET RAPPORT

Atelier 36 is een experiment, een waagstuk. Over de werkvorm is tevoren grondig nagedacht, de deelnemers zijn zorgvuldig uitgekozen, maar wat tijdens de ontmoetingen gebeurt is onvoorspelbaar. Dit rapport documenteert het traject van *Atelier 36* en probeert iets van de betekenissen ervan te vatten en omschrijven. Omdat het proces eerder dan het concrete resultaat in het project voorop staat en omdat deze eerste editie van *Atelier 36* als startpunt moet kunnen dienen voor de volgende, zal de nadruk in de rapportering ook op het procesmatige liggen.

Boven schreef ik over het belang van het individuele engagement in de context van *Atelier 36*. Als doctoraatsstudente sociologie met een onderzoeksachtergrond in de kunsten, ben ik aangezocht om het proces en de resultaten van het project te observeren en te documenteren. Tijdens de sessies werd duidelijk dat ik niet enkel kon bijwonen en observeren als buitenstaander, maar dat het belangrijk was voor de intimiteit van de setting, dat ik mee zou instappen en in brainstormsessies en discussies zou deelnemen. Ook in het zoeken naar de juiste vorm voor dit rapport ben ik tot de conclusie gekomen dat de meest gepaste manier om een neerslag te geven van *Atelier 36* is door expliciet een plaats te geven aan mijn eigen individuele positie en mijn persoonlijke beleving van de ontmoetingen. Dirk, Jo en Hans waren dan wel uitgenodigd als ondernemer, maar zitten vooral rond de tafel als zichzelf, net zoals Eric, Yves en Kris vooral zichzelf hebben meegebracht. En dat 'zelf' is omgeven door een wolk van betekenissen en ervaringen, opgedaan in een bepaalde leefwereld. De inzet is niet hun kunstenaarschap of hun ondernemerschap, maar hun eigen traject en fascinaties. De socioloog, kunstliefhebber en bedrijfswereldnitwit kunnen niet afwezig zijn in het schrijven – ze bepalen mijn verwachtingen, blinde vlekken en verwondering – maar geen van hen krijgt het voorrecht voluit te spreken. Dit rapport laat zich dus het best lezen als een combinatie van verslaggeving en essay. Het vormt een combinatie van de weergave van concrete gegevens over het project en persoonlijke ervaringen en vragen. Ik waak er wel over om beide voldoende gescheiden van elkaar te presenteren. Beide aspecten zijn nodig om verslag te kunnen uitbrengen ten aanzien van de buitenwereld en te kunnen leren voor volgende edities, maar ook om de bijzondere betekenis en oprechtheid van het project gestand te doen.

De drie volgende paragrafen in dit verslag zijn opgehangen aan drie aspecten die de bouwstenen vormen van de *verbinding* die binnen *Atelier 36* gecreëerd werd en die in de opbouw van de vier ontmoetingen ook te onderscheiden zijn. Een eerste is *kennismaking*, een volgende *ontmoeting* en een derde *samenwerking*. In het luik *kennismaking* staat de voorstelling van de deelnemers centraal, in *ontmoeting* de interactie binnen het project, terwijl in *samenwerking* de gevormde duo's en hun projecten besproken worden. Ik sluit af met een evaluatie.

2. KENNISMAKING

Ken.nis.ma.king (de, v)

1. eerste ontmoeting, contact met iemand
2. voorstelling

In deze paragraaf stel ik de deelnemers aan *Atelier 36* uitgebreid aan u voor. De belangrijke eerste stap in de verbinding die *Arteconomy* wil mogelijk maken is de kennismaking. De deelnemers van *Atelier 36* hebben zich één voor één aan hun medespelers kunnen voorstellen – een fase die twee van de vier bijeenkomsten in beslag nam. Deze introductie speelt zich in de eerste plaats af op het niveau van de ‘kennis,’ van het ‘leren kennen’ van de anderen. De werkvorm van de presentatie werkt daarin erg direct: wie presenteert draagt informatie over aan de luisteraars, in woorden, in beelden, in gebaren. Na telkens twee presentaties werd er ook gebrainstormd in een één-op-één setting. Die korte brainstormmomenten speelden een belangrijke rol in de kennismaking. Tijdens het discussiëren of uitvoeren van gedachte-experimenten laat men zich – meer of minder bewust – kennen en ontdekt men welke dynamiek of affiniteiten men met de andere deelnemers kan ontwikkelen. Brainstormen is, meer dan presenteren, een kwestie van tweerichtingsverkeer. In het volgende luik ‘ontmoeting’ staat interactie centraal.

www.yvescoussement.be

TECHNIEK-MENS-NATUUR

ESTHETIEK VAN HET ALLEDAAGSE

HET BELANG VAN HET DETAIL

ROMANTIEK

BEELD ALS TAAL

KUNSTENAAR-OBSERVATOR

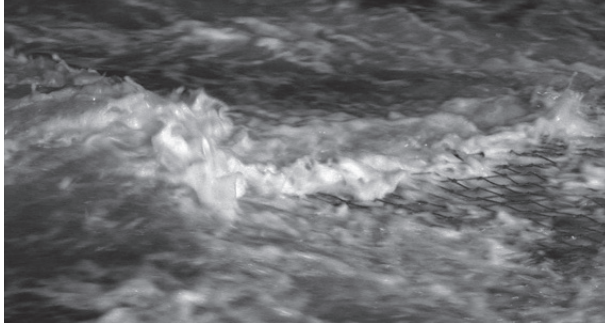
YVES COUSSEMENT

Yves Coussement is videokunstenaar. Deze ingenieur-architect van opleiding woont en werkt in Gent. Hij presenteerde zijn werk reeds in musea in onder andere Madrid, Rotterdam, New York, Mexico City en Parijs.

Filip Luyckx schreef in 2007 in het tijdschrift van de Sint-Lukasgalerie het volgende over Yves' werk: “Coussement laat de natuurkrachten inwerken op herkenbare symbolen en brengt ze aan het wankelen. Met eenvoudige beelden doorprikte hij de geruststellende vanzelfsprekendheid. Daartoe beperkt hij zich tot herkenbare fenomenen die we zelf op onze weg zouden kunnen ontmoeten. We vertrouwen rotsvast op de iconen van de vooruitgang, maar er treden andere krachten in het spel die de zekerheid ondergraven. De suggestieve kracht van de opgevoerde fenomenen zaait onrust. (...) Dag en nacht, leven en dood, ontstaan en verdwijning zijn onderdeel van grotere tijdprocessen eigen aan het universum. Dit soort processen laat concrete sporen na in onze omgeving. Yves Coussement brengt ze in beeld met een precisie die de precisie van de natuur oproept. (...)”

De meeslepende beeldtaal heeft veel te danken aan het perfecte samenspel tussen visuele en auditieve componenten die aan elkaar gewaagd zijn. Een concrete aanleiding mondt uit in een universele draagwijdte. Coussements beelden zijn alom herkenbaar en zouden zich op tal van plekken en tijdstippen kunnen afspeelen. Universalisme behelst hier iets totaal anders dan het discours over globalisering. De kunstenaar laat zich niet rechtstreeks in met sociologische, psychologische of cultuurhistorische materies. Zijn universaliteit is er een van de natuur zelf. Het gaat hem om een kosmische visie die tijd en ruimte doorsnijdt.”

Tijdens zijn voorstelling in *Atelier 36* toonde Yves twee van zijn werken, een vroeger (*Insert the Name of the City Here* uit 2005, video/powerpoint) en een recenter (*Specchio specchio*, 2007, video) om te illustreren waar hij vandaan

komt en waar hij anno 2008 is aanbeland. Het kritische gehalte in de keuze van de onderwerpen die hij in zijn werk aansnijdt vormt de rode draad door de afgelopen vier jaar werk. Tijdens zijn presentatie gaf Yves te kennen dat hij na vier jaar zoeken gevonden heeft waar zijn opdracht ligt en dat valt te merken: de precisie waarmee hij de zielenroerselen van de alledaagse werkelijkheid detecteert en een vertaling maakt naar een uitgepuurd beeld is treffend. Zijn video's bevatten geen observaties over het medium an sich, maar de beeldtaal die hij tracht te ontwikkelen nestelt zich in de specifieke tijdprocessen die vooral in video kunnen worden weergegeven.

De blik van de kijker wordt voor een bepaalde tijd vastgehouden op een werkelijkheid waaraan hij of zij in het dagelijkse leven voorbijgaat. De mogelijkheid tot concentratie en contemplatie van de *white cube* maakt het museum voor Coussement de ideale ruimte voor de presentatie van zijn werk.

JO VERSAVEL / TRAFICON

www.traficon.com

Traficon heeft ruim twintig jaar ervaring en mag zich wereldleider noemen in videodetectiesystemen voor verkeersgeleiding. Wereldwijd plaatste *Traficon* meer dan 40.000 detectoren en heeft de onderneming installaties operationeel in 200 tunnels. *Traficon* heeft vestigingen in Frankrijk, Duitsland, China, de Verenigde Staten en heeft zijn hoofdkantoor in Wevelgem.

De videodetectie voor verkeersgeleiding van *Traficon* kent drie toepassingsgebieden: *tunnel*, *road* en *urban*. De *Traficon*technologie is in staat om aan automatische detectie van verkeersincidenten te doen, meet verkeersstromen en biedt toepassingen in automatische verkeersgeleiding. *Traficon* waakt kortom over uw veiligheid en zorgt voor een vlot verkeersverloop.

Tunnels zijn waarschijnlijk de meest gevaarlijke omgevingen voor gemotoriseerd verkeer. Een ogenschijnlijk onooglijke gebeurtenis, zoals rookontwikkeling, verloren cargo of een voetganger, kunnen incidenten veroorzaken die kunnen uitlopen in tragedies. Effectief incident management kan mensenlevens redden. De incidenten moeten echter eerst snel en precies worden gedetecteerd. Van die detectie heeft *Traficon* zijn *core business* gemaakt. Ook op (snel)wegen en aan kruispunten lenen de camera's hun wakend oog om onregelmatige gebeurtenissen vast te stellen. Bovendien leent de technologie zich tot ruimere toepassingen van verkeersgeleiding. Informatie over de vlotheid en dichtheid van het verkeer, filevorming, stilstand en vertrek van wagens, de lengte van de rij wachtenden aan stoplichten worden in kaart gebracht en kan gebruikt worden om het verkeer zo vlot en veilig mogelijk te laten verlopen.

De knap designde *Traficams* - bolletjes van een tiental centimeter diameter mét wireless connectie – vormen de eerste geïntegreerde verkeersdetectie camera's. Ze bevatten niet alleen een video die het verkeer registreert, maar ook een detectie *unit* die de beeldinput van de camera *in real time* analyseert op onregelmatigheden. In geval van incidenten wordt een alarmsignaal verstuurd naar het controlecentrum waar de operator de exacte locatie van de camera krijgt. In enkele seconden komt die te weten wat er precies aan de hand is en kan in actie schieten. Door de combinatie van video en software is *Traficon* in staat onvoorspelbare, quasi-random events automatisch te detecteren. Een verkeersbewaker 24 op 24, zonder verslapt aandacht, dus, dankzij louter beeld en algoritmes.

VIDEODETECTIE
VERKEERSVEILIGHEID
IN REAL TIME
ONVERZETTELIJK
"TRAFICON INSIDE"
WORLDWIDE

Bedrijfsleider Jo Versavel is niet enkel trots op de performantie van de producten die *Traficon* aflevert en de leiderspositie die zijn bedrijf inneemt op de markt. Hij slaagt er ook in de interne organisatie en werkmodellen voortdurend in ontwikkeling te houden en onvermoeibaar te blijven gaan voor meer en beter. *Traficon* werkt met een open innovatiemodel en bouwt aan een netwerk van klanten en partners in *research and development*. Met de woorden van Jo: “je moet weten dat er over heel de wereld goeie techneuten zijn die jij niet in huis hebt. Daar moet je indien mogelijk mee samenwerken.” Het is deze man die zijn jonge ingenieurs begeistert en tracht af te helpen van hun ‘NIH-syndroom’ – het ‘Not Invented Here’ syndroom - en binnen te loodsen in het innovatiemodel van morgen. Jo en zijn mensen werken met technologie, maar Jo werkt in de eerste plaats ook met zijn medewerkers – zijn *human resources* vormen het kapitaal van zijn bedrijf. Zijn deelname aan *Atelier 36* is dan ook grotendeels ingegeven door de wens kunstenaars te ontmoeten die iets voor het personeel van *Traficon* kunnen betekenen.

[www.margaritaproduction.be/_NL/
KRIS_VERDONCK/INTRO.html](http://www.margaritaproduction.be/_NL/KRIS_VERDONCK/INTRO.html)

KRIS VERDONCK

Kris Verdonck studeerde zowel architectuur als beeldende kunst aan het SHIKV. Daarna volgde hij de opleiding Dramatische Kunsten in het RITS, om in 2001 zijn laatste studie aan te vangen aan het HISK. Hij werkte voor de radio, regisseerde een reclameclip, produceerde diverse installaties en regisseerde ondermeer de volgende theaterstukken: *Het vuil, de stad en de dood* (1999), *Tussen ons gezegd en gezwezen, naar O. van Woensel* (1999), *B.O.I* (2000), *(CaO)n* (2001) en *Chironomidae* (2001). Deze rijke achtergrond heeft het werk van Kris Verdonck ongetwijfeld getypeerd. Zijn werk valt niet zomaar te categoriseren, maar beweegt zich op de grenzen van installatie en performance, beeldende kunst en theater, dans en architectuur. Enkele van zijn opmerkelijke werken van de laatste jaren stelde hij bij zijn presentatie in *Atelier 36* op dvd aan ons voor: *Heart* (2004), *In* (2003), *Dancer* (2003), *Box* (2005), *Patent Human Energy* (2005), *Duet* (2005), *Rain* (2005), *Man* (2005), *Stills* (2006) en *I/II/III/IV* (2007). Voor de constructie van zijn technisch complexe installaties, werkte Kris samen met verschillende bedrijven, o.a. *Philips Lightning* en *Espeel*. In 2008 is kris Verdonck met de voorstelling *I/II/III/IV* geselecteerd voor Het Theaterfestival en presenteert hij zijn werk op het festival van Avignon.

Marianne Van Kerkhoven, dramaturge van het werk *I/II/III/IV*, schreef een tekst over de inspiratiebronnen en onderzoeksterreinen van Kris Verdonck. Daaruit volgende fragmenten. “Geen woorden worden in de actuele kunstpraktijk zoveel gebruikt - en ook misbruikt - als de woorden ‘multidisciplinair’ en ‘multimediaal’. Wat Kris Verdonck in zijn werk interesseert is niet zozeer het naast elkaar plaatsen van disciplines en media als wel het aanboren van hun - vaak tegengestelde - essenties, het opzoeken van de momenten en plekken waar die tegenstellingen botsen. (...) Eén van de basisparadoxen die Kris Verdonck in zijn werk steeds weer letterlijk ‘ten tonele voert’ is die tussen enerzijds de technologische representatie en reproduceerbaarheid en anderzijds de eenmaligheid van de theatrale presentatie, het hier en nu van de levende performance, het werkelijkheidsgehalte van dat wat getoond en bekeken wordt. (...)

Kunnen we futuristische ‘ontlichaamde’ beelden werkelijk op het podium zetten? Kunnen we personages laten zien waarvan de functie wordt overgenomen door een object? Dat zijn o.a. vragen die Kris Verdonck zich stelt. In zijn installaties en performances wordt deze laatste vraag vanuit twee richtingen benaderd: de mens die machine wordt en de machine die mens wordt. (...) De personages die Kris Verdonck ten tonele voert bevinden

MENS-MACHINE
(ON)GECONTROLEERD
TRAGEDIE
THEATRALE INSTALLATIES
MULTI
KUNSTENAAR-CREATOR

zich in een staat van complete eenzaamheid: een volkomen isolement waardoor zij met hun hoofd alleen zijn. Er komt een gedachtestroom op gang die zich ononderbroken uitdiept. Parallel aan deze gedachtestromen gebruikt Kris Verdonck vaak tekst in zijn installaties en performances: een gegeven dat opnieuw naar een theatrale context verwijst. Meestal gaat het om teksten van eenzaam-weerbarstige auteurs zoals Samuel Beckett, Rainald Goetz of Heiner Müller.”

HANS VERMANDERE / INDIE GROUP

www.indiegrou.be

MULTI-MEDIA
COMMUNICATION / COLLABORATION / GAMING
COMMUNITY
CREËREN VAN CREATIVITEIT
INNOVATIEF IN INNOVATIE

Indie Group heeft meer dan 10 jaar ervaring in de ontwikkeling van internetapplicaties voor een brede waaier van bedrijven en organisaties uit diverse sectoren. *Indie Group* creëert interactieve toepassingen voor digitale bedrijfscommunicatie, samenwerking en gaming, en werkt met een gespecialiseerd en multidisciplinair team dat creatieve en technologische vaardigheden op unieke wijze combineert.

De activiteiten van *Indie Group* zijn opgedeeld in 3 business units:

Indie Communication, richt zich volledig op de creatie van maatwerk projecten rond digitale interactieve bedrijfscommunicatie, zoals zakelijke of creatieve websites, product- of bedrijfspresentaties en toepassingen voor e-commerce of e-mail marketing.

Indie Collaboration is een nieuwe business unit die zich richt op de ontluikende markt van *social software*. Dit zijn internetapplicaties die het samenwerken in groep eenvoudiger en efficiënter laten verlopen. Er wordt gebruik gemaakt van technologie die toegang geeft tot vitale informatiebronnen en kennis binnen een *community*.

Indie Gaming werd opgericht als antwoord op het stijgende succes van gaming activiteiten. Online games voor virale marketing, educatieve spelletjes voor kinderen, ‘serious gaming’ voor opleiding en training en avontuurlijke spelen voor teambuilding zijn de actierreinen van deze jongste business unit. Hans Vermandere, zaakvoerder van *Indie Group* en deelnemer aan *Atelier 36* is de man achter deze derde business unit. Een ‘stil water’ die van spelen zijn beroep heeft gemaakt.

Indie Group richt zich naast maatwerk projecten ook op ontwikkeling en verkoop van eigen software producten. Het meest recente productlabel dat *Indie Group* op de markt heeft gebracht is *CogniStreamer*®, een reeks internet portaalsystemen gericht op e-learning, innovatie en kennismanagement.

ERIC JORIS / CREW

www.crewonline.org/crew.html

Eric Joris startte zijn loopbaan als industrieel ontwerper en publiceert vanaf 1990 als striptekenaar (*Chelsy, Les Cuisiniers Dangereux*). In 1995 schetst en tekent hij uitsluitend via computer en vanuit de fascinatie voor de nieuwe mogelijkheden start hij de eerste internet-, game- en podiumprojecten op (*Comix, Kammerspiel, Kaufhaus Inferno*).

IMMERSIE
TOEKOMST
MANIPULATIE
KNUTSELAAR
TECHNOLOGIE ALS PROTHESE
KUNSTENAAR UITVINDER

Voor de eerste projecten bediende hij zich van ontmantelde en aangepaste soft- en hardware-toepassingen. In een tweede fase verricht hij vanuit zijn performance organisatie *Crew* en met verschillende universiteiten origineel onderzoek naar de grenzen van nieuwe mediat toepassingen binnen de kunsten. “Misschien werkt *Crew* met een renaissance-achtige ingesteldheid. Als je denkt aan Da Vinci heeft niemand het moeilijk om de verstrengeling tussen kunst, wetenschap en technologie te begrijpen. Dat is, meer dan een praktijk van het maken een praktijk van het zoeken,” stelt duizendpoot Eric Joris in *Etcetera* 95.

Crew maakt performances op het punt waarop live art en technologie versmelten. Onderzoekers van verschillende universiteiten hebben in experimenteel theater een laboratorium gevonden waarin ze de voortgang van hun innovatieve technologieën in samenwerking met *Crew* kunnen testen. De voortdurende dialoog met de ontwikkelingen in robotica en computerwetenschappen triggeren de theatrale verbeelding en de artistieke uitkomsten die voortvloeien uit deze dialoog hebben niet zelden een hybride aard. *Crew* wil verkennen hoe deze hybriden kunnen opereren, zowel op theoretisch als praktisch niveau. Wat gebeurt er wanneer digitale technologie samensmelt met productie en reflectie in de context van het theater, op de scène? In hoeverre kan men nog spreken van een scène?

De geboorte van nieuwe technologieën doet steeds nieuwe vragen reizen over onze perceptie van de mens en van de werkelijkheid. Onze relatie met de technologie van vandaag is er één van spanning. In de boeiende uitdaging die de technologie ons biedt, voelen we ons niet zelden ook bedreigd. *Crew* is een collectief dat de nieuwe technologische conditie van de mens wil onderzoeken.

Dit onderzoek heeft geresulteerd in een serie van voorstellingen die evolueren van een voorzichtige exploratie van technologische mogelijkheden tot een radicale symbiose met gesofisticeerde technologie. Terwijl de actor en de machines in *Kaufhaus* nog een evenwaardige rol toebedeeld waren, was acteur Paul Antipoff in *Icarus* en *Philoctetes* volledig bedekt met draden en machinerie. In *Crash*, uiteindelijk, neemt de toeschouwer Antipoff's plaats in en penetreert de technologie bijna letterlijk het lichaam. Een wekerend element in deze projecten is de grote verantwoordelijkheid die de toeschouwer/participant krijgt toegewezen. De grote hoeveelheid stimuli waarmee de immersant ('ondergedompelde') wordt gebombardeerd kan en moet door hem/haarzelf geïnterpreteerd worden, zodat ieder wie zich engageert in een performance op het eind zijn of haar eigen voorstelling maakt. “Ik wil op de meest complete en tegelijk meest afstandelijke manier bij iemand kunnen binnenkruipen en contact maken,” stelt Joris. Kurt Vanhoutte, één van de medewerkers van *Crew* bedacht de term *radical confluence*: “je brengt mensen in beweging door hen te confronteren met de technologie als een soort zintuiglijkheid die het zuiver prothetische overstijgt”.

Het theater is de locatie par excellence om de crisis bloot te leggen waarin we onszelf bevinden en om de mogelijkheden te exploreren van een nieuwe interpretatie van mens-zijn.

Crew is voortdurend op zoek naar een nieuwe theatrale taal en zet projecten op die de relatie tussen verschillende media onderzoeken. Die resulteren in het herdefiniëren van wat 'theater' is en banen de weg voor een nieuwe verbeelding. Het gebruik van nieuwe technologieën zoals *virtual reality* beïnvloeden het artistieke proces en de representatie van het lichaam op de scène. Eén van de theoretische en praktische vragen waarmee Eric Joris vandaag worstelt en die hij stelde tijdens zijn presentatie in *Atelier 36* is die naar de verhouding tussen de immersant en de toeschouwer. Hoe kan de theatrale context met theatrale actie en publiek functioneren wanneer ze in een situatie van immersie (op z'n minst gedeeltelijk) samenvallen. Vandaag is de enige oplossing die echt schijnt te werken een één-op-één voorstelling waarin de immersant zijn eigen toeschouwer is of de toeschouwer verdwijnt in zijn eigen voorstelling. Is het mogelijk om immersief theater (of cinema) te maken met een grotere groep mensen met een gedifferentieerde betrokkenheid?

www.dzine.be

DIGITAL SIGNAGE + MOBILE OFFICE

MOBILITEIT

SNELHEID

BEELDCOMMUNICATIE

UITVINDER

WORLDWIDE

DIRK GHEKIERE / DZINE

dZine, opgestart in 1992, is intussen uitgegroeid tot een ‘small giant,’ een kernspeler in de twee markten waarin het thuis is: *digital signage technologie* en *mobile office*.

Het luik *Digital Signage*, bestaat uit toepassingen voor luchthavens en narrowcasting, het leveren van informatie die gericht is op een welbepaald publiek, op een geselecteerde locatie en tijdstip via digitale schermen die op afstand aangestuurd worden met visuele content. *Digital Signage* is communicatie op een bijzonder snelle en effectieve manier. De toepassingen van de technologie zijn quasi oneindig. *dZine Digital Signage* is verspreid in sectoren van retail, publieke berichtgeving, cinema, luchthavens, *corporate communication*, etc. Wie in luchthavens zijn of haar vluchtgegevens controleert op één van de vele schermen, in de tram te lezen krijgt welke de volgende halte is, in het grootwarenhuis de prijzen en kortingen op de digitale displays vergelijkt, kijkt waarschijnlijk naar *dZine* toepassingen. Voor de beheerders van de luchthaven, de trammaatschappij of de warenhuizen, betekenen de applicaties het eenvoudig en snel verwerken en communiceren van complexe gegevens zoals wijzigende reis-schema’s of de prijszetting van dringend te verkopen overschotten in stock.

Het tweede marktsegment waarin *dZine* actief is, is *Mobile Office*. Het in *dZine* ontwikkelde mobiele werkstation *Zineon* is kleiner en langduriger operatief dan een gemiddelde laptop, zonder dat het de mobiliteit van zijn gebruiker aantast. Het is een toepassing voor professioneel gebruik met unieke functies die ingezet kunnen worden in een brede waaier van sectoren. De mobile office van *dZine* is ondermeer operatief in de sectoren van gezondheidszorg, ordehandhaving, transport en logistiek. De NMBS stuurt er dagelijks zijn duizenden conducteurs de trein mee op, in ziekenhuizen kunnen gegevens over patiënten precies en snel van de ziekenkamer naar de centrale databank worden omgezet en stockbeheer was waarschijnlijk nooit zo makkelijk als met een *Zineon* op zak.

Dankzij *dZine*’s hoog gekwalificeerde hardware en software divisie slaagt de onderneming erin oplossingen te bieden op maat van de klant in zeer diverse toepassingsgebieden. De combinatie van *dZine*’s R&D skills en technische knowhow resulteert in solide en duurzame oplossingen voor *digital signage* en *mobile office*.

dZine beschouwt partnerschap als één van de sleutelfactoren van de onderneming. Het is de haar zelfverklaarde opdracht om klanten en partners bij te staan in elke stap van hun project; kennis en ervaring worden gedeeld in verschillende fases van de productie: predesign, ondersteuning, installatie en dienst-na-verkoop.

Dirk Ghekiere, zaakvoerder van *dZine* bruist van de ideeën. Twee markten om te bestieren lijken niet voldoende. “Waar je als ondernemer mee bezig bent is je eigen producten voortdurend opnieuw de markt uit werken.” Alleen als je als marktleider de grootste concurrent blijft van jezelf, blijf je in pole position.” Ontwikkeling als project.

ENKELE REFLECTIES

In dit rapport besteed ik bewust veel bladruimte aan de kennismaking met de deelnemers van het eerste *Atelier 36*. Omdat het ook in het project zelf zo ontzettend belangrijk wordt gevonden. In de eerste plaats in de ruimte die deze fase krijgt in de planning: twee van de vier sessies zijn voorzien om kennis te maken. Maar het is uiteindelijk pas in de praktijk dat bleek hoe juist de inschatting was over hoe essentieel dit aspect is voor het opzet van een project als *Atelier 36*. De tijd die voorzien was, creëerde in de drukke parcours van de deelnemers een *open space* voor zuivere, niet meteen ook geïnstrumentaliseerde kennismaking. Er kon tijd genomen worden om interesse op te wekken, vonkjes te maken, vragen te stellen, inspiratie te krijgen door wie de ander is en door wat die persoon bezighoudt. Zowel voor de kunstenaars als voor ondernemers is wat ze doen niet zomaar een job, maar een levensproject, in de voorstellingen konden de deelgenoten zich laten binnenvoeren in de leef- en werkwereeld van de andere. De pure focus op het te weten komen wie die personen rond de tafel zijn, wat hen bezighoudt en hoe je je zelf tot hen kan verhouden was op zijn minst bijzonder.

De gegeven tijd was ook nodig. Tenslotte worden zes voor elkaar onbekenden rond één tafel gebracht met de vraag in het midden te gooien 'wat je ziel raakt'. Jezelf en je werk voorstellen of brainstormen betekent ook jezelf blootgeven. En voor je jezelf te grabbel gooit, tast je af of je gesprekspartner(s) te vertrouwen is (zijn). Tijdens de eerste bijeenkomst waren er soms tekenen van onwennigheid en zoeken – een vanzelfsprekend proces waarvoor de ruimte moet ingebouwd zitten in het ontwerp van het project. In dit eerste *Atelier 36* waren Jo van *Traficon* en Dirk van *dZine* als voormalige partners geen onbekenden voor elkaar, zodat tussen hen een andere dynamiek bestond dan tussen de andere deelnemers. Zij speelden enigszins een thuismatch, stonden al een stap verder. De eerste verkennende sessie werd daardoor sterk bepaald. Bij aanvang van de tweede bijeenkomst waren die verschillen in de verhoudingen echter afgevlakt en kon ieder enigszins op gelijke hoogte starten. Deze vaststelling illustreert het belang van de aanwezige individuen en van de samenstelling van de groep.

Was er nu een wezenlijk verschil te merken in de manier van presenteren tussen de kunstenaars en de ondernemers? Komen ze werkelijk uit andere werelden, met andere identiteiten en zelfpresentaties? Het valt op dat, om uit te leggen wie ze zijn als kunstenaar, Yves, Kris en Eric formuleerden wat de centrale vraagstelling of manier van werken is in hun praktijk of oeuvre. Daarna volgde een omschrijving en illustratie van enkele werken. Jo, Hans en Dirk startten met een uiteenzetting van de historiek en structuur van hun bedrijf; aangevuld met enkele cijfers. De schets van waar ze voor staan, valt gedeeltelijk samen met het aantonen van de performantie van het bedrijf. Daarop kregen we ook van hen uitleg over de producten die zij op de markt zetten en de vragen die hun ontwikkeling sturen. Een duidelijke asymmetrie in de verhouding kunstenaars versus ondernemers binnen dit project - waarin de verbinding tussen *individuen* centraal staat - is het feit dat de ondernemers naast zichzelf ook (of vooral?) hun onderneming representeren, terwijl de kunstenaars enkel zichzelf vertegenwoordigen. Dat maakt de laatste net iets kwetsbaarder bij aanvang van het project. Dat het presenteren deel uitmaakt van de dagelijkse praktijk van de ondernemers, terwijl dat bij de kunstenaars niet het geval is, versterkt mogelijk die kwetsbaarheid.

De gelijkenissen bleken mijns inziens echter groter dan de verschillen. De één is al bevlogener in zijn spreken dan de ander, maar alle deelnemers slaagden er in te overtuigen en in woord en beeld over te brengen wat hun werk betekent. En ze betoonden vooral een sterke generositeit in aandacht voor elkaar. Het zijn plezierige ervaringen, wanneer te merken valt dat aanwezigen mee instappen in de projecten van de ander en even de eigen positie vergeten.

Het loutere kennismaken of contact leggen tussen elkaars leefwereld heeft *an sich* al bijzondere waarde. Zo denk ik dat het deugd moest doen bij iemand als Kris Verdonck om ondernemers als Dirk en Jo bezig te horen. Kris is – net als collega kunstenaar Eric Joris – met niet-evidente media en ontwikkelingen bezig binnen de kunstwereld. In die wereld liggen zij met hun werk en technisch onderzoek voorop. Aan de tafel, tegenover de ondernemers, zien zij de horizons zo verschuiven. Die ervaring kan hen toestaan nieuwe potentialiteiten aan te boren – geografisch, technisch, maar ook op het vlak van het afschudden van de balast van de bescheidenheid van ambities rondom. Kris vertelde me op de trein van Brussel naar Kortrijk dat het toch een straf moment was, toen Jo van *Traficon* zonder verpinken vaststelde dat het merendeel van de wereldbevolking in gebieden woont met veel meer licht en warmte dan hier in België, in het noorden. Dat ze hardware voor de *Traficams* bouwen die bestand is tegen de hitte van de Nevadawoestijn. Dat is niet ‘perspectief België’ of ‘Europa’, maar ‘perspectief Wereld’ tijdens een dagtaak in Wevelgem.

3. ONTMOETING

Ont.moe.ting (de, v; ontmoetingen; ontmoetinkje)

1. keer of gelegenheid dat personen samenkomen, al dan niet toevallig
2. afgebakende eenheid van gerichte interactie
3. het bevorderen van contacten tussen individuen gericht op ontspanning en/of kennismaking met door anderen gehanteerde normen of waarden

Kennismaking en ontmoeting gaan hand in hand. Ontmoeten gaat echter een stap verder dan kennismaken en houdt interactie en toenadering in. Kennismaken kan nog via éénrichtingsverkeer en een zekere afstandelijke registratie van de overgebrachte informatie. Ontmoeting vraagt interactie en engagement. Omwille van dat engagement heeft de ontmoeting de kennismaking, want vertrouwen nodig.

Tijdens de eerste twee bijeenkomsten werd na elke presentatie een brainstormmoment in duo's en terugkoppeling naar de grote groep voorzien om de per twee ontwikkelde ideeën te delen met de collega's. Dit leidde tot discussies, verdere uitwijdingen over organisatie of product, kritische vragen, vrije associaties, luchtkastelen en grappen. Deze werkvormen leverden bruikbare en minder bruikbare ideeën op voor het werk of de organisatie van de deelnemers, maar waren vooral voorzien als een alternatieve manier van met elkaar in contact te treden, zowel in groep, als één op één.

Door de late aankomst van Jo Versavel bij de tweede bijeenkomst, heb ik samen met Eric Joris gebrainstormd na de presentaties van Kris Verdonck en Hans Vermandere (*Indie*). Op dit 'gelegenheidsduo' na als vervanging voor de tandem Jo - Eric, heeft elk van de kunstenaars met elk van de ondernemers (en vice versa) de koppen kunnen bijeen steken.

(Jo x Kris)

(Hans x Yves)

(Dirk x Eric)

(Hans x Kris)

BRAINSTORMDUO'S

(Dirk x Yves)

(Delphine x Eric)

(Hans x Eric)

(Jo x Yves)

(Dirk x Kris)

Als reflectie enkele notities, gemaakt op 18 februari, halverwege *Atelier 36*:

Gisteren zondag 17 februari. Ik ontmoet Julie Vandenbroucke (Arteconomy) aan de lunchtafel bij haar dochter Annelies – een hele tijd met haar zitten babbelen over onze ervaringen van vorige week. Onder andere over ‘onderzoek’ en ‘wetenschappelijkheid’. Tijdens vorige sessie kreeg ik de vraag toegeworpen wat mijn bevindingen of bedenkingen waren, als buitenstaander die de eerste twee sessies heeft meegemaakt. Daar klapte ik even op toe. Ik wist niet waarop ik aangesproken werd. ‘De socioloog van dienst’ die een wetenschappelijke saus moet zien te maken uit dezelfde ingrediënten die de deelnemers op tafel zien liggen? Deelnemers die zelf verdorie lucide genoeg zijn om het spel van in-en-uit – tegelijkertijd deelnemen en kritisch observeren - te spelen dat eigen is aan ‘de sociologische kijk’. Mijn opdracht is observeren en rapporteren, maar er valt zo weinig te zien. Eerst presentaties, dan brainstormen waarin ik hoogstens bij één duo kan aanschuiven en dan discussie. Er gebeurt zoveel in je hoofd en in de verbeelding, er valt zoveel te vertellen, maar zo weinig te ‘rapporteren’. Een tafel, tien stoelen, tien mensen, wat flessen water en bakken koffie.

Hoe komt het toch dat Julie en ik – en ongetwijfeld ook enkele anderen rond de tafel – zo opgeladen zijn, zo geïnspireerd en gefascineerd door wat zich vorige week heeft afgespeeld, terwijl we het niet te pakken krijgen, wat het precies is. Het zijn niet per se de producten of projecten die voorgesteld zijn. Camera’s, verkeersobservatie, display van reclameboodschappen, aankondigingen van vluchten op de schermen boven de check-in’s, multimediale leerpakketten, websites... Het is iets wat *gebeurt*. Iets wat in de lucht hangt. We vertellen geen strikt persoonlijke verhalen, maar via het vertellen is het mogelijk aan te voelen wat de ander bezighoudt.

Het is het moment waarop mensen geboeid luisteren naar elkaar en elkaar vragen beginnen stellen en daarbij zichzelf en de context helemaal vergeten. Een ontmoeting van gedrevenheden. *Immersion*, zou Eric zeggen, zij het van geesten, niet van lichamen.

Julie weet precies waarmee ze bezig is. Dit kan enkel plaatsvinden in een context die er volledig op gericht is om de ontmoeting plaats te laten vinden. Niet meer. De aandacht is in het hier en nu en hoogstens de verbeelding projecteert in de toekomst. Enkel dat maakt de generositeit mogelijk.

Ik had het met Julie ook over het belang van de kwetsbaarheid, nadat ik aanbracht dat het me opviel dat zoveel energiestromen pas mogelijk werden wanneer in de presentaties *vragen* aan bod kwamen over het eigen parcours. Onzekerheden zijn belangrijk om nieuwe verbindingen mogelijk te maken. ‘Het moet klikken’, ‘het menselijke’ is cruciaal in de gesprekken – een andere manier om te formuleren dat kwetsbaarheid moet kunnen gedijen binnen de kring rond de tafel. Yves zijn beleving zal daarom misschien heel anders zijn dan degene die ik boven tracht te beschrijven. Kwetsbaarheid en vertrouwen zijn een koppel. En ik denk dat hij voorlopig niet wenst (of durft?) te springen. Hij kijkt liever de kat uit de boom. Daardoor wordt het moeilijker om anderen binnen te laten en zelf de stap over het muurtje te zetten in de richting van de positie van de ander. Een centraal woord in *Atelier 36* is ‘veranderingsbereidheid’. Yves zit op een punt in zijn carrière waarop hij na vier jaar zoeken gevonden heeft wat hij wil doen en waar hij voor staat. Het is voor hem misschien net niet het moment om te veranderen. Ik ben nieuwsgierig naar het vervolg.

Nog iets frappants: het contrast tussen de beelden en de energie die gecreëerd werden door de voorstelling van de bedrijven door de ondernemers en de werkomgeving waarin de werknemers zitten. (Voor de eerste twee bijeenkomsten speelden Jo, Hans en Dirk gastheer en stelden hun vergaderruimte ter beschikking van het project. Na de presentaties kregen we telkens een rondleiding.) *Indie Group* zit in een wat fleuriger werkomgeving dan *Traficon* en *dZine*. Frisse kleurtjes, planten hier en daar, een espressomachine, open architectuur. Bij *Traficon* en *dZine* zitten de ontwikkelaars in een erg functionele, ietwat koele ruimte, waarin voor een bezoeker niet veel meer te zien is dan computers, draden, testmateriaal en hier en daar een foto van vrouw- en zoonlief van medewerker X of Y. Bij *Traficon* zit het personeel in kleinere lokaaltjes, in *dZine* in een open landschap. (Over de blitse vergaderruimte bij *dZine* heb ik het hier even niét!). Een contrast dus. Dat nog sterker duidelijk maakt dat het allemaal te maken heeft met visie, verbeeldingskracht en bevlogenheid, niet met het ijzer en plastic dat er uit komt. Krachtige media.

Misschien is het daarom zo sterk? *Atelier 36* gaat over *verbinding*. En de media waarmee de kunstenaars en ondernemers werken ook. Niet het product, maar het effect telt. Niet de esthetiek of materialiteit, maar de performativiteit.

4. SAMENWERKING

Sa.men.wer.king (de, v)

1. het samenwerken van personen
2. zie ook: coöperatie, deelgenootschap, synergie, eendracht, associatie

Sa.men.wer.ken (onovergankelijk werkwoord; werkte samen, heeft samengewerkt)

1. gemeenschappelijk aan eenzelfde taak werken

De essentie van *Atelier 36* is te komen tot ontmoetingen tussen kunstenaars en ondernemers. Mét een optie op in de toekomst mogelijke vruchtbare samenwerkingen. Het plan om *Atelier 36* te herhalen en een pool uit te bouwen van kunstenaars en ondernemers die als een effectief netwerk kan functioneren, kadert in deze lange termijnoptie. Maar ook reeds binnen de context van het project zelf werden de deelnemers gestimuleerd tot samenwerking. De twee laatste sessies zou in duo's gewerkt worden. Aan het eind van ontmoeting twee werd elke deelnemer gevraagd zijn voorkeur voor een partner op papier te zetten. Op basis daarvan werd elke kunstenaar aan een ondernemer gematched; elke ondernemer dus ook aan een kunstenaar.

Julie drukte de duo's bij aanvang van hun samenwerkingstrajecten nog op het hart om vooral 'sàmen te werken', eerder dan 'samen te gaan wérken'. Een *Arteconomy*-project slaagt maar als beide partners een evenwaardige relatie met elkaar kunnen opbouwen en beider doelen zich vinden in een gemeenschappelijk project.

brainstormen en convergeren

- brainstormen = divergeren, raakpunten, interesse voor beiden
- welk idee heeft grootste potentie tot ontwikkeling ?
- 3 fazen bij convergeren:
 - kiezen v idee
 - ontwikkelen v idee
 - activeren v idee

Tijdens de derde bijeenkomst stond een uitgebreide brainstorm, discussie en ontwikkeling van ideeën per twee op de planning. Daarna zou een terugkoppeling naar de groep gebeuren. In voorwaardelijke wijs: wegens onvoorziene omstandigheden en een overvolle agenda konden zowel Jo als Dirk op 19 februari niet aanwezig zijn. Enkel Hans en Eric vonden dus hun partner en konden volgens plan aan de slag gaan. Jo en Kris zouden tegen de volgende bijeenkomst contact opnemen met hun medespeler en zelf een overleg organiseren. Samen zitten vóór 3 maart is echter voor geen van beide duo's gelukt.

Op 3 maart werd daarom nog één uur gereserveerd voor het samenwerken in koppel. De laatste twee uren werden gevuld met het in groep voorstellen van de concepten en een evaluatie.

kiezen

- wat kies je ? focussen op wat beiden boeit, combinatie v ideeën
- hoe kies je ? combinatie van ratio en gevoel,
- grote kater: **creadox** = je wilt iets nieuws maar je kiest voor het oude
= **kiezen voor concrete haalbaarheid**
- loslaten van het gekende, over je grenzen gaan
- focussen op verschillen ipv gelijkenissen
- gebruik intuïtie: kiezen voor buikgevoel= een direkt weten = koppeling van ervaring en gevoel
- kiezen voor gewone ideeën of originele

VOORSTELLING 3 PROJECTEN ATELIER 36

KRIS EN DIRK **UMO: Unidentified Moving Object**

Tijdens *Atelier 36* ontdekten Kris en Dirk dat ze sinds enige tijd beiden op zoek zijn naar dezelfde graal. Meer zelf: ze hebben elk reeds stappen gezet richting doel en de netwerken die ze daarvoor hebben aangesproken blijken te overlappen. Hologrammen is waar het om draait. Dirk werkt al een tijd aan het idee van 3D projecties voor retail, geschikt voor het ontwikkelen van digitale paspoppen en van een 'naked store': een winkel waarin je met de winkelbediende achter de computer plaatsneemt om door de digitale stock te surfen op zoek naar de geschikte outfit en om via 3D simulaties de kleren ook virtueel te passen. Op een gelijkaardige manier moet het bij de kapper ook mogelijk worden om een kapsel te 'passen' alvorens de schaar gehanteerd wordt. Kris, op zijn beurt, is ook al langer op zoek naar een manier om hologrammen in het theater te brengen. Tot nog toe wordt daarvoor (bvb. door *Gozilla*, de virtuele muziekbond) een eeuwenoude, effectieve, maar relatief omslachtige goochelaarstruc toegepast. Enkele bedrijven werken aan een folie waarop projecties in 3D mogelijk zijn – folies die zowel Dirk als Kris reeds getest hebben, maar zonder succes. Deze kunstenaar en ondernemer zullen de handen in elkaar slaan om de mogelijkheden van de folies verder te testen en uit te putten en om met vereende krachten hun bestaande netwerken te mobiliseren om de ontwikkeling van de techniek te versnellen. Derde partner in dit project wordt Maurice Engelen van *Praga Khan* – binnenkort *artist in residence* in *dZine*.

Indien het effectief lukt om een nieuwe techniek of toepassing te ontwikkelen, stelt zich de vraag naar eigendomsrechten. Aan de deelnemers aan dit project om op voorhand duidelijke afspraken te maken.

YVES EN JO **Het proces van de traagheid**

In *Traficon* krijgt elke medewerker de mogelijkheid om elke twee à drie weken een werkdag te besteden aan een zelfgekozen project. Jo vindt dit principe erg belangrijk voor de zelfontwikkeling van zijn personeel. Het doorbreken van de routines stimuleert immers de creativiteit en scherpt de geest. Hoewel het voorstel erg aantrekkelijk lijkt, blijkt in de praktijk dat weinig van zijn personeelsleden die kans effectief grijpen – er is altijd iets belangrijks en meer dringend te doen op de werkvloer. De reden waarom Jo heeft deelgenomen aan *Atelier 36* is om contact te leggen met een kunstenaar die een stimulerende rol zou kunnen spelen in de eigen projecten van de personeelsleden van *Traficon*. Yves zal die rol op zich nemen. Wat de uiteindelijke uitkomst van dit project wordt is nog onbepaald en zal afhangen van de interactie tussen Yves en de mensen van *Traficon*. Vast staat wel dat het in Yves' artistiek parcours moet kunnen passen. Yves zal optreden als katalysator om het *Traficon*-personeel dat beslist mee te doen, te brengen tot 'creativiteit'. Er zal een uitkomst zijn met een artistieke waarde, maar voor de samenwerking is het proces de finaliteit.

Yves zal op een *Happy Friday* naar het bedrijf gaan om kennis te maken met de medewerkers. Beide betrokkenen zijn formeel: het perspectief van hun engagement is lange termijn. Graag traag.

ERIC EN HANS **GPS: Great Parental Steering system**

Eric en Hans startten hun collectieve brainstorm vanuit de vraag die Eric Hans toewierp: “wat frustrereert jou?” Op basis van het antwoord ontwikkelden ze een spel: GPS. Eric en Hans zijn erin geslaagd om dat spel zowel hun concrete product te laten zijn als hun samenwerk-*tool* die de wederzijdse inleving en de uitwisseling van gedachten en inzichten vergemakkelijkt.

GPS is een game dat verlichting moet geven aan ouders die hun kinderen lange kilometers en uren op reis voeren. Voor de kinderen wordt het een live computergame waarbinnen ze allianties kunnen aangaan met andere reizigers-kinderen en mee het reistraject van de familie proberen bepalen. GPS werkt via een systeem van boodschappen en informatie die de kinderen voor elkaar kunnen achterlaten via gecodeerde tags. Scores kunnen ingebouwd worden in de hoeveelheid gevonden en achtergelaten tags in tankstations, wegrestartaurants of andere kruispunten van reismogelijkheden. Hun creativiteit en nieuwsgierigheid kunnen de kinderen kwijt in systemen van codering en in de reistips en –informatie die ze willen delen met andere spelers. Voor het vertrek kunnen gamers op de centrale website van GPS ingeven waar ze naartoe reizen, wat het profiel van hun ouders is, wat hun eigen favoriete bestemmingen zijn, etc. Via die informatie kan het spelsysteem spelers matchen en concrete uitdagingen stellen.

Raakpunten tussen de Eric en Hans die de gezamenlijke gedachte-experimenten mogelijk maken zijn hun fascinatie voor *social engineering* en games. Hun vragen zijn gelijkaardig, maar de horizon van waaruit ze gesteld worden verschilt, waardoor ook de antwoorden op hun vragen andere uitkomsten kunnen genereren.

Voor Eric, iemand die niet in de economische sfeer werkt, is de ontwikkeling van GPS tot een perfect marktwaardig product als proces erg interessant. Door zich even ten volle mee op het economische denkpad te begeven kan hij leren hoe die wereld werkt. Vanuit die nieuwe kennis kan hij nadien zelf projecten realiseren die daar opnieuw over reflecteren. De samenwerking levert ook technologische nieuwigheden, inclusief nieuwe onderzoeksvragen. Zijn kennismaking met de voorgestelde codesystemen doet vragen rijzen over gecodeerde boodschappen in de publieke omgeving, over hoe de tastbare omgeving ‘clickable’ wordt (de virtuele wereld die zich in de fysieke nestelt) en over de verregaande uitbreiding van internetachtige sociale gedragingen of systemen. De vragen van Hans zijn gelijkaardig, maar refereren aan zijn persoonlijke achtergrond. Hoe kan gecommuniceerd worden in de mobiele wereld? Hoe kunnen we met alle mogelijkheden en beperkingen van de huidige technologie individuen en gemeenschappen overal en ten allen tijde bereiken? Hoe kunnen dankzij de ingezette middelen nieuwe *communities* ontstaan? Hoe kunnen *online* en *offline* werelden met elkaar verweven raken? Het codesysteem waarover gebrainstormd, is slechts één van de tools om die vragen te benaderen.

Of GPS er werkelijk komt is geen primaire bekommernis van het duo. Al zal Hans er naar eigen zeggen met zijn team en met Eric graag verder over nadenken mocht uit de plannen toch één of ander businessmodel te puren zijn.

Bij wijze van overzicht en reflectie zet ik voor elk van de voorgestelde projecten op een rij of de beide partners een gelijkaardige inzet hebben of niet, wie betrokken is in het project, wat de finaliteit van de samenwerking is, hoe het project zich verhoudt tot de praktijk van de deelnemers en welke de rol of functie is van *Atelier 36*. Aansluitend formuleer ik voor elk een vraag in verband met het engagement of de verbintenis die de deelnemers zijn aangegaan.

UMO – KRIS EN DIRK

- Hebben *dezelfde* inzet
- Kunstenaar en ondernemer (+ een partner van de ondernemer)
- Productgericht
- Product = technologie (die nieuwe eigen projecten mogelijk moet maken voor beide afzonderlijk)
- Grote noodzaak – vertrekkende vanuit een reeds vóór *Atelier 36* bestaande, zeer concrete vraag
- *Atelier 36* als een ‘gelukkig toeval’ – mogelijk versnelling van reeds bestaand project
- Moet zich realiseren in de toekomst

Blijft het principe van ‘samen sterk’ overeind? In hoeverre hebben beide partners elkaar nodig in wat ze wensen te verwezenlijken? Is er voldoende complementariteit?

Het proces van de traagheid – YVES EN JO

- Hebben een *verschillende* inzet – voor Jo een aanbod voor het personeel, voor Yves het maken van een werk(proces)
- Kunstenaar en personeel
- Procesgericht
- Noodzaak voor Jo vooraf bepaald, voor Yves nog te bepalen doorheen het proces, afhankelijk van de mogelijkheid tot integratie van het project in de eigen praktijk
- *Atelier 36* als een opportuniteit, creëert mogelijk een nieuw project
- Moet zich realiseren in de toekomst

Wat is het engagement van het personeel ten aanzien van het voorstel van hun general manager en ten aanzien van Yves? Het project vraagt werken aan een nieuwe ‘verbinding’ tussen personeel en kunstenaar. *Atelier 36* zelf heeft die nog niet gerealiseerd.

GPS – ERIC EN HANS

- Hebben een *gelijkaardige* inzet in een gezamenlijk project
- Kunstenaar en ondernemer
- Proces/productgericht
- Product = een *game*
- Noodzaak-*driven* – kunnen beiden hun belangrijkste onderzoeksvragen kwijt in een gezamenlijk project
- *Atelier 36* als een gebeuren, is al een geslaagd proces dat mogelijk tot een product leidt
- Realiseert zich reeds tijdens *Atelier 36*

Blijven de beide partners er in slagen om het proces een interessante vorm te geven en voortdurend heruit te vinden tot op het einde? Wat als GPS af geraakt?

5. EVALUATIE

Tijdens de laatste bijeenkomst van de groep van *Atelier 36* werd tijd genomen om een evaluatie te doen van het projecten om na te denken over mogelijke verbeteringen aan het *format*. Hieronder de negatieve en positieve punten die tijdens het gesprek aan bod kwamen, aangevuld met enkele bevindingen die ik kan formuleren op basis van de verwerking van alle informatie en indrukken tijdens het schrijven van dit rapport.

NEGATIEVE ASPECTEN – VOORSTELLEN TER VERBETERING

Tegenover de ontvangst in en bezoeken aan de bedrijven mag ook een bezoek aan de ateliers (of voorstellingen/ten-
toonstellingen?) van de kunstenaars staan.

De korte één-op-één brainstormen waren moeilijk en wat geforceerd. Dit mede door de dubbelzinnigheid ervan: enerzijds dienden ze als mogelijkheid tot kennismaken, anderzijds als moment van creatief denken.

De finaliteit van het project lijkt verschoven doorheen de sessies. Terwijl de ontmoeting en het samen creatief denken centraal zouden moeten staan, lijkt aan het einde van de rit de finaliteit van *Atelier 36* toch eerder te liggen bij de voorgestelde projecten. De deelnemers lijken wat 'op snelheid gepakt'; potentialiteit werd ineens realiteit. De projecten hoeven niet ten uitvoer gebracht worden en de deelnemers zijn vrij de grenzen van hun eigen engagement te bepalen, maar de vraag naar hoever het project reeds ontwikkeld is tijdens de laatste sessie en de wens tot opvolging van de projecten door *Arteconomy* en *kunstencentrum BUDA* geven de indruk dat de uitvoer van de projecten verwacht wordt.

De zin om aan de projecten te werken was duidelijk aanwezig, de dynamiek in de groep was goed en er is zeker een connectie tussen de deelnemers die stevig genoeg is om samen te werken, maar het is belangrijk om Kris' opmerking in gedachten te houden: "*Atelier 36* creëert een gek soort engagement. Uiteindelijk zou je in deze context met elk van de deelnemers rond de tafel iets kunnen uitwerken." De realiteit buiten de context van het project moet nog uitwijzen in welke mate de projecten voor de deelnemers noodzakelijk en prioritair zijn en in hoeverre het mogelijk is de engagementen van de partners op elkaar te blijven afstemmen.

POSITIEVE ASPECTEN

De nadruk van *Atelier 36* lag sterk op de *ontmoeting* tussen de kunstenaars en ondernemers. Dat vier namiddagen – veel tijd voor elk van de betrokkenen – hieraan gespendeerd werden is bijzonder waardevol en verrijkend.

Er was veel tijd, maar ook veel vaart. De nadruk op het doen, zonder veel gegalaver tussendoor en de snelle opvolging van de sessies door de organisatoren zorgde voor een zeker gevoel van efficiëntie in de context van wat toch een experiment is. Het strakke *format* en de sterke begeleiding speelt daarin een stuwende rol.

De begeleiding door *Arteconomy* was sterk. De neutraliteit door de positie van *Arteconomy* als intermediair *tussen* de kunst- en bedrijfswereld is zeer belangrijk.

Het werken in groep en de confrontatie met andere leefwerelden is leerrijk.

In het concept van *Atelier 36* gaat het om de verbinding tussen kunstenaars en ondernemers, maar het project biedt ook aan de ondernemers onderling de mogelijkheid om elkaar te leren kennen. Hetzelfde geldt voor de kunstenaars.

Het systeem van te gast zijn bij de ondernemers past mooi in het concept.

De samenstelling van de groep 'klopte,' de dynamiek zat goed tijdens het proces en de uitgewerkte projecten tonen een mooie convergentie tussen de partners. Ook in evenwicht was de verhouding tussen de inbreng van de kunstenaars en ondernemers. Er vond een proces plaats van geven en nemen vanuit de beide posities.

VOORSTEL AANGEPAST FORMAT ATELIER 36

Sessie 1: een volledige dag waarop iedereen zichzelf kan voorstellen. De bedrijfsbezoeken blijven behouden, maar indien haalbaar ook de mogelijkheid tot bezoek van de kunstenaarsateliers en/of voorstellingen/tentoonstellingen van de kunstenaars (op dag één of verderop).

Sessie 2: bij de tweede bijeenkomst functioneert de groep als *think tank* en wordt 3x in verschillende duo's gewerkt zodat elke kunstenaar met elke ondernemer kan brainstormen en ideeën voor projecten kan formuleren. Zo kan iedereen de verschillende mogelijkheden tot partnerships afoetsen. Daarna gebeurt een matching, waarna het laatste uur van de dag besteed kan worden aan de ontwikkelen van een concept. (Alternatieve optie: de brainstormmomenten naar de eerste bijeenkomst verplaatsen en de tweede sessie volledig voor de uitwerking van het concept te bewaren.)

Sessie 3: presentatie van de projecten en evaluatie

Algemeen: meer pauzes, meer informele momenten inbouwen – tijdens of na de sessies.

BRONNEN

Bronnen met betrekking tot creativiteit en de verbinding tussen kunst en economie

Marc Ruyters (2006), *Kunstenaars & Ondernemers. Een nieuwe relatie*.
Leuven: Lannoo Campus & Arteconomy.
Igor Byttebier (2002), *Creativiteit Hoe?Zo!*
Tielt: Lannoo.

Bronnen ter inspiratie voor het format van Atelier 36

ETAC. *Emerging Technology & Art Carousel. Autonome kunst en high tech ontmoetingen*.
Eindhoven: MAD emergent art center – Paul Desmedt

Bronnen met betrekking tot de deelnemers en organisatoren

www.arteconomy.be
www.domotic-lounge.be
www.budakortrijk.be
www.traficon.com
www.indiegroupp.be
www.dzine.be
www.yvescoussement.com
www.margaritaproduction.be/_NL/KRIS_VERDONCK/INTRO.html
www.vti.be/node/9299
www.crewonline.org/crew.html

Marianne Van Kerkhoven (2007), *Als bevroren in de lucht blijven hangen...*
Bij de voorstelling I/II/III/IV van Kris Verdonck.

Eric Joris en Elke Van Campenhout (2005), *Radical Confluence*.
Etcetera 95, pp.36-44.

Filip Luyckx (2007), *Small ripples in the universe*
Sint-Lukasgalerie tijdschrift, September 2007.

BIO DELPHINE HESTERS

Delphine Hesters (1982) studeerde sociologie en cultuurmanagement. Momenteel is ze als aspirant van het FWO Vlaanderen verbonden aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek van de KULeuven waar ze een doctoraat voorbereidt over etnische identiteit bij de tweede generatie migranten van Marokkaanse afkomst in Brussel. De voorbije jaren deed ze onderzoek naar de carrières van hedendaagse dansers, de Brusselse dansgemeenschap en het Vlaamse kunstenbeleid. Delphine Hesters is lid van de Adviescommissie Kunsten.

CONTACT

Arteconomy

Julie Vandenbroucke
(+32) 0476 20 67 70

Marianne Verkest
(+32) 0495 36 67 70

Kuipbosstraat 6
8880 St.-Eloois-Winkel

Kunstencentrum BUDA

Franky Devos [directeur]
(+32) 0476 24 94 59

Barbara Raes [artistiek leider]
(+32) 0497 52 88 13

Broelkaai 1b
8500 Kortrijk